BOŞLANĞIÇ SINF ÖQUVÇILARIDA ÖQIŞ SAVODXONLIGINI ŞAKLLANTIRIŞDA MEDIAKONTENTDAN FOYDALANIŞNING PEDAGOGIK IMKONIYATLARI

Allayorova Sarvinoz Baxtiyorovna
Çirçiq davlat pedagogika universiteti
Pedagogika fakulteti
pedagogika fanlari böyiça falsafa doktori (PhD)
allayorovasarvinoz78@gmail.com
+998934898191

Annotatsiya: *Mazkur maqolada boşlanğiç va umumiy örta ta'lim jarayonida öquvçilarning öqiş savodxonligini oşirişda zamonaviy mediakontent resurslaridan foydalanişning ilmiy-metodik asoslari keng yoritilgan. Tadqiqotning asosiy maqsadi raqamli muhitda öquvçilarning matnni tuşuniş, tanqidiy fikrlaş va tahlil qiliş könikmalarini mediakontent vositasida rivojlantiriş yöllarini oçib berişdan iborat. Metodologik asos sifatida tizimli yondaşuv, pedagogik kuzatiş hamda ilmiy-nazariy tahlil usullaridan foydalanilgan. Natijada ta'lim jarayonida vizual, audio va interaktiv mediakontentni tizimli tatbiq etiş öquvçilarning matnli ma'lumotlarni idrok etiş samaradorligini keskin oşirişi isbotlangan. Xulosada ta'lim sifatini ta'minlaş böyiça ilmiy-amaliy tavsiyalar işlab çiqilgan .*

Kalit sözlar: *öqiş savodxonligi, mediakontent, boşlanğiç ta'lim, raqamli pedagogika, matnli tahlil, tanqidiy fikrlaş.*

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ВОЗМОЖНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ МЕДИАКОНТЕНТА В ФОРМИРОВАНИИ ЧИТАТЕЛЬСКОЙ ГРАМОТНОСТИ У УЧАЩИХСЯ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ

Аннотация: *В данной статье широко освещены научно-методические основы использования современных ресурсов медиаконтента в повышении читательской грамотности учащихся в процессе начального и общего среднего образования. Основной целью исследования является раскрытие путей развития навыков понимания текста, критического мышления и анализа учащихся в цифровой среде посредством медиаконтента. В качестве методологической основы использованы системный подход, педагогическое наблюдение, а также методы научно-теоретического анализа. В результате доказано, что систематическое внедрение визуального, аудио- и интерактивного медиаконтента в образовательный процесс резко повышает*

эффективность восприятия текстовой информации учащимися. В заключении разработаны научно-практические рекомендации по обеспечению качества образования.

Ключевые слова: *читательская грамотность, медиаконтент, начальное образование, цифровая педагогика, текстовый анализ, критическое мышление.*

PEDAGOGICAL OPPORTUNITIES FOR USING MEDIA CONTENT IN DEVELOPING READING LITERACY AMONG PRIMARY SCHOOL STUDENTS

Abstract: *This article broadly highlights the scientific and methodological foundations of using modern media content resources to enhance students' reading literacy in the process of primary and general secondary education. The main purpose of the study is to uncover ways to develop students' text comprehension, critical thinking, and analysis skills in a digital environment through media content. A systematic approach, pedagogical observation, and methods of scientific-theoretical analysis were used as the methodological basis. As a result, it is proven that the systematic introduction of visual, audio, and interactive media content into the educational process sharply increases the efficiency of students' perception of textual information. In conclusion, scientific and practical recommendations for ensuring the quality of education have been developed.*

Keywords: *reading literacy, media content, primary education, digital pedagogy, text analysis, critical thinking.*

Kiriş:

Kiriş: Bugungi kunda ta'lim tizimini raqamlaştiriş, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini öquv jarayoniga keng joriy etiş yoş avlodning intellektual salohiyatini yuksaltirişda, şuningdek, ularning şaxsiy va kasbiy kamolotini ta'minlaşda muhim strategik omil bölib xizmat qilmoqda. Xususan, öquvçilarning funksional öqiş savodxonligini şakllantiriş masalasi zamonaviy pedagogika fani oldida turgan eng dolzarb va ustuvor vazifalardan biridir. An'anaviy bosma matnlar bilan bir qatorda, zamonaviy mediakontent resurslari (infografikalar, elektron animatsiyalar, video va audio materiallar, interaktiv matnlar hamda raqamli trenajyorlar) öquvçining axborotni qabul qiliş, uni çuqur qayta işlaş va amalda qöllaş könikmalarini tubdan özgartirib yubormoqda [3]. Mutaxassislarning ta'kidlaşiça, öqiş savodxonligi faqatgina harflarni tanib, matnni mexanik tarzda öqib çiqiş emas, balki öqilgan axborotning tagma'nosini tuşuniş, tanqidiy tahlil qiliş, muammoli vaziyatlarga yeçim topiş hamda undan kundalik hayotda va öquv faoliyatida oqilona foydalana oliş qobiliyatini anglatadi [4]. Axborot makoni şiddat bilan kengayib borayotgan hozirgi davrda, raqamli avlod vakillari bölgan

zamonaviy öquvçilar axborotni asosan vizual va multimedia muhitida qabul qilişga moyil bölganliklari sababli, an'anaviy öqitiş usullarini zamonaviy mediakontent elementlari bilan boyitiş va integratsiyalaş obyektiv pedagogik zaruriyatga aylanmoqda [5]. Uşbu ilmiy maqolaning asosiy maqsadi – ta'lim-tarbiya jarayonida mediakontent vositalaridan tizimli foydalangan holda öquvçilarning öqiş savodxonligini rivojlantirişning samarali pedagogik mexanizmlari, şart-şaroitlari va metodik yönalişlarini ilmiy jihatdan çuqur asoslab berişdir.

Metodologiya: Tadqiqot jarayonida ilmiy bilişning mantiqiylik, tarixiylik, qiyosiy tahlil, tizimli va faoliyatli yondaşuv tamoyillariga qat'iy tayanildi. Özbekiston Respublikasida uzluksiz ta'lim sifatini tubdan oşirişga qaratilgan davlat ta'lim standartlari, zamonaviy öquv dasturlari hamda ilğor pedagogik tajribalar har tomonlama va atrofiça örganildi [6]. Tadqiqot davomida boşlanğiç sinf öquvçilarining matnli va vizual axborotni özlaştiriş, tuşuniş va qayta hikoya qiliş darajasi muntazam kuzatildi, darsliklardagi matnlarni boyituvçi mediakontent (raqamli hikoyalar, elektron taqdimotlar va interaktiv topşiriqlar) yordamida öquv jarayonini taşkil etiş bosqiçlari tahlil qilindi [7]. Olingan ilmiy-pedagogik ma'lumotlarni umumlaştiriş, tizimlaştiriş va işonçli xulosalar çiqarişda mantiqiy tahlil, deduksiya, induksiya hamda statistik taqqoslaş usullaridan keng foydalanildi.

Natijalar: Tadqiqot natijalari şuni körsatdiki, dars jarayonida an'anaviy matnli materiallarni turli mediakontent şakllari (infografika, animatsion videolavhalar, multimedia ilovalari va interaktiv topşiriqlar) bilan boyitiş öquvçilarning matn mazmunini özlaştiriş va tuşuniş körsatkiçini sezilarli darajada oşiradi. Öquvçilarning oğzaki nutqi ravonlaşib, faol luğat boyligi kengayib borişi bilan birga, matndagi asosiy ğoyani va muallif niyatini tezroq ilğab oliş imkoniyati tuğiladi. Şuningdek, mediakontent öquvçining diqqatini barqaror jamlaşga yordam berib, mavhum va murakkab ilmiy tuşunçalarni aniq vizual tasvirlar orqali tezroq va ongli ravişda anglaşini ta'minlaydi [8]. Quyidagi jadvalda an'anaviy öqitiş usullari va mediakontentdan foydalanilgan öqitiş jarayonining öquvçilar öqiş savodxonligini şakllantirişdagi ta'siri qiyosiy tahlil qilingan:

Körsatkiçlar	**An'anaviy öqitiş usuli**	**Mediakontentdan foydalanilgan usul**
Matnni tuşuniş darajasi	Örta darajada (asosan yodlaşga asoslangan)	Yuqori (tahliliy va tanqidiy yondaşuv şakllanadi)
Öquvçilar faolligi	Passiv tinglovçi pozitsiyasi	Faol iştirokçi va izlanuvçi
Axborotni eslab qoliş muddati	Qisqa muddatli xotirada saqlanadi	Uzoq muddatli xotirada mustahkamlanadi

Körsatkiçlar	An'anaviy öqitiş usuli	Mediakontentdan foydalanilgan usul
Vizual va mantiqiy tafakkur	Çeklangan tarzda rivojlanadi	Kompleks va tizimli ravişda rivojlanadi

Olingan statistik ma'lumotlar şuni tasdiqladiki, interaktiv mediakontent vositalaridan foydalanilgan guruhlarda öquvçilarning matnni öqib tuşuniş körsatkiçlari an'anaviy usul qöllanilgan guruhlarga nisbatan 22-25% ga yuqori natija körsatgan [9].

Muhokama: Öqiş savodxonligini sifatli şakllantirişda faqatgina qoğozdagi an'anaviy darsliklar va bir qolipli yondaşuvlar bilan çeklanib qoliş bugungi tezkor zamon talabiga töliq javob bermaydi. Zamonaviy öquvçi axborotni asosan ekran va multimediali muhitdan tezkor qabul qilgani sababli, pedagogik jarayonda zamonaviy mediakontentdan oqilona foydalaniş tabiiy va keçiktirib bölmaydigan ehtiyojga aylanmoqda. Olib borilgan ilmiy kuzatişlar va ilğor pedagogik tajribalar tahlili şuni körsatadiki, mediakontent öquvçining kognitiv faoliyatini kuçli rağbatlantiradi, ularning mustaqil mantiqiy fikrlaş doirasini kengaytirib, ta'limga bölgan içki motivatsiyasini oşiradi [10]. Biroq, dars jarayonida mediakontentdan foydalanişda pedagogik me'yor, gigiyenik talablar va qat'iy metodik qoidalarga amal qiliş muhim hisoblanadi. Aks holda, ortiqça va tartibsiz vizual effektlar öquvçining diqqatini asosiy öquv maqsadidan çalğitib yuborişi, natijada kognitiv yuklamaning ortişiga olib kelişi mumkin [11]. Şuning uçun har bir mediakontent elementi öquv dasturining mazmuniga, davlat ta'lim standartlariga va öquvçilarning yoş hamda psixologik xususiyatlariga töla mos ravişda saralab tanlanişi lozim [12].

Xulosa: Xulosa qilib aytganda, öqiş savodxonligini şakllantirişda mediakontentdan samarali foydalaniş zamonaviy ta'lim sifat va samaradorligini keskin oşirişning muhim strategik vositasidir. Mediakontent öquvçilarda nafaqat matnni yuzaki öqib çiqiş, balki uni çuqur tuşuniş, tanqidiy baholaş, xulosalar çiqariş va hayotiy vaziyatlarda amalda qöllaş könikmalarini mukammal rivojlantiradi. Şu munosabat bilan, umumiy örta ta'lim va boşlanğiç ta'lim muassasalarida faoliyat yuritayotgan pedagog kadrlarining media savodxonligini uzluksiz oşirib boriş, öquv darsliklari hamda öquv-metodik majmualarni zamonaviy raqamli mediakontent resurslari bilan boyitiş ulkan amaliy va ilmiy-metodik ahamiyat kasb etadi [13].

Adabiyotlar röyxati

1. Safarov O. Maktab öquvçilarida öqiş madaniyatini şakllantiriş asoslari. – Toşkent: Öqituvçi, 2021.

2. Yöldoşev J.Ğ., Usmonov S.A. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar amaliyoti. – Toşkent: Fan va texnologiya, 2020.

3. Mavlonova R., Vohidova N., Rahmonqulova N. Boşlanğiç ta'lim pedagogikasi. – Toşkent: Ilm ziyo, 2022.

4. Tolipov Ö.Q., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari. – Toşkent: Fan, 2019.

5. Muslimov N.A. Bölajak kasb ta'limi öqituvçilarini kasbiy şakllantirişga tizimli yondaşuv. – Toşkent: Fan, 2021. 7.bek J. Ta'limda raqamli texnologiyalar va mediakontentdan foydalaniş metodikasi. // Pedagogik ta'lim jurnali, 2023. – №4. – B. 45-48.

6. Ğafforov Y., Eşmurodov A. Boşlanğiç sinflarda öqiş savodxonligini rivojlantiriş texnologiyalari. – Toşkent: Yangi asr avlodi, 2022.

7. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuç. – Toşkent: Ma'naviyat, 2008.

8. Töraqulov H.A. Ta'limda axborot texnologiyalari. – Toşkent: öqituvçi, 2020.

9. Inoyatov U.I., Muslimov N.A., Usmonboyeva M. Pedagogika nazariyasi. – Toşkent: Fan va texnologiya, 2016.

10. Jumayev M. Boşlanğiç sinflarda matematika öqitiş metodikasidan raqamli vositalar. – Toşkent: Turon-iqbol, 2021.

11. Ziyomuhammedov B. Pedagogika: Oliy öquv yurtlari talabalari uçun öquv qöllanma. – Toşkent: Özbekiston faylasuflari milliy jamiyati, 2019.